

RIKS
TEATRET

MIN KAMP

Pedagogisk opplegg

Hele landets teater

Utarbeidet av Anne Holtan
for elever i videregående skole

K

S

Innhold

Innledning	s. 2-3
Oppgaver egnet for norskfaget	s. 4-15
Oppgaver egnet for teaterfagene v/MDD.....	s. 16-29
Vedlegg: Utdrag fra romanserien	

Det pedagogiske opplegget er spesielt laget for norskfaget og teaterfag i videregående skole, men kan like godt brukes på ungdomstrinnet. Alle oppgavene foruten oppgaven å skrive en teateranmeldelse kan gjøres i forkant eller etterkant av at elevene har sett forestillingen.

Oppgaver spesielt egnet for Norskfaget

MIN KAMP som teaterforestilling og roman

Kort om *Min kamp* som teater og litterært verk

Forestillingen *Min kamp* er en iscenesettelse av Karl Ove Knausgårds romanverk *Min kamp*, som består av 6 selvbiografiske romaner på til sammen 3622 sider. Regissør Ole Anders Tandberg har bearbeidet dette enorme verket, og kokt det hele ned til et teatermanus på 140 sider og en teaterforestilling på drøye to og en halv time.

I Knausgårds selvbiografiske romaner er det forfatterens stemme som snakker. I Ole Anders Tandbergs forestilling blir forfatteren gestaltet av 2 kvinnelige og 2 mannlige skuespillere som snakker direkte til publikum, med hverandre og samtidig som en firehodet Knausgård.

I Tandbergs lekende og fantasifulle regi underbygges det tragikomiske i teksten uten at alvor og tyngden blir borte.

Min kamp ble uroppført på Stockholm Stadsteater i 2015 til jublende kritikker, ekstreteaterforestillinger og overføring på svensk TV.

Den norske iscenesettelsen er en samproduksjon mellom Riksteatret, Oslo Nye Teater og Agder Teater.

Om det litterære verket

«Denne romanen har gjort vondt for alle i min nærhet. Hadde jeg gjort det vondere, hadde den blitt sannere. Det har vært et eksperiment, og det har vært mislykket, for jeg kan aldri en gang vært i nærheten av å si det jeg egentlig mener og beskrive det jeg egentlig har sett»

Min kamp, sjette bok, s.970.

I *Min kamp 1- 6* skriver Knausgård om sitt eget liv. Han skriver seg selv inn til ”beinet”, der ingenting er for stort eller smått, banalt eller pinlig.

Når han skriver om hverdagslige trivialiteter som bleieskift og matinnkjøp så går det nesten umerkelig over i filosofiske betraktninger over livet og kunsten, eller skarpe analyser av samtiden. Uten filter eller forskjønnelse, klarer han å løfte den personlige erfaringen til noe universelt. Vi kjenner oss igjen i den brutale beskrivelsen av egen og andres utilstrekkelighet og sårbarhet. Det er kanskje noe av grunnen til at disse bøkene har hatt slik suksess både i Norge og langt utover landets grenser. Rettighetene til oversettelse av *Min Kamp* var i 2011 solgt til hele 15 språk.

For *Min kamp. Første bok* mottok Knausgård Brageprisen, P2-lytternes romanpris og Sørlandets litteraturpris, og han ble nominert til Nordisk Råds litteraturpris, Kritikerprisen, Bokhandlerprisen og Ungdommens kritikerpris. Høsten 2009 ble *Min kamp. Første bok* kåret til en av tiårets ti beste norske romaner i VG. Morgenbladets lesere kåret *Min kamp 1-3* til årets bok 2009. I 2011 ble Knausgård nominert til den prestisjetunge svenske kulturprisen Dagens Nyheters kulturpris. Høsten 2011 utkom *Min kamp. Sjette bok*. For denne ble Knausgård nominert til Kritikerprisen.

Oppgave 1

"Ta en Knausgård"

Skriveoppgave

Skriv om en virkelig hendelse i livet, for eksempel i form av et dagboksnotat. Når du skriver skal du tenke at dette skal publiseres, og at fortellingen eventuelt skal kunne leses av andre i klassen. Kjenn på grensene i forhold til hva du vil å utlevere om deg selv og andre.

Før klassen går i gang med oppgaven bør elevene ha lest innledningen til dette pedagogiske opplegget og de to følgende utdragene fra Tandbergs teatermanus

Utdrag 4 fra teatermanus

Om å skrive

¹De siste årene hadde jeg mistet mer og mer tro på litteraturen. Jeg leste, og tenkte, dette er det noen som har funnet på. Alle disse millioner bøker, filmer og tv-serier, alt handlet om oppdiktete mennesker i en oppdiktet, men virkelighetstro, verden.

Det var en krise, jeg følte det i hver del av kroppen, noe mett, smultaktig bredte seg i bevisstheten.

Jeg klarte ikke skrive i det, det gikk ikke, hver eneste setning ble møtt med tanken; men det her er jo bare noe du dikter opp. Det har ingen verdi. Det oppdiktete har ingen

verdi, det dokumentariske har ingen verdi.

Det eneste jeg så verdien i, som fortsatt ga fra seg mening, var dagbøker og essays, det i litteraturen som ikke handlet om fortelling, ikke handlet om noe, men bare bestod av en stemme, den egne personlighetens stemme,

– et liv, et ansikt, et blikk man kunne møte.

¹ II, 535

Utdrag 2 fra teatermanus

Om konsekvensene av å skrive

CHRISTIAN

Men det var min far og det var mitt hjerte. Det bør jeg ikke skrive, for konsekvensene av det går ikke ut over bare meg, men også andre.

AGNES

Barna...

ØYSTEIN

Vil man nå inn til virkeligheten slik den er, for den enkelte - og noen annen virkelighet finnes det ikke - vil man virkelig dit, kan man ikke ta hensyn.

AGNES

²Barna... Jeg klarer det ikke.

INGJERD

³Tenker du på selvmord, Linda? Tenker du på å ta livet ditt?

AGNES

Men... men jeg... jeg kan jo... jeg kan... ikke det. Barna...

CHRISTIAN

⁴Denne romanen har gjort vondt for alle i min nærhet.

AGNES

Jeg... kan ikke det.

CHRISTIAN

² VI, 1031

³ VI, 1038

⁴ VI, 970

Hadde jeg gjort den vondere, hadde den blitt sannere.

AGNES

Jeg-jeg-tenker..hele tiden..Bare..

ØYSTEIN

Det har vært et eksperiment, og det har vært mislykket, for jeg har aldri engang vært i nærheten av å si det jeg egentlig mener og beskrive det jeg egentlig har sett.

AGNES

⁵Bare jeg kunne få.. få en sykdom og dø.

INGJERD

⁶Men det har ikke vært verdiløst, i alle fall ikke helt, for når en beskrivelse av et enkelt menneskes virkelighet, forsøkt gjort så oppriktig som mulig, blir vurdert som uetisk og vekker skandale, blir kraften i det sosiale synlig.

AGNES

Det ville gjøre det.. lettere. For alle.

ØYSTEIN

⁷Den kraften er enorm, for det jeg har skrevet om, har utelukkende vært vanlige hendelser, det har ikke vært noe oppsiktsvekkende med noe av det, slike ting hender hele tiden, hver eneste dag, -

AGNES

⁸Jeg vil ikke legges inn.

⁵ VI, 1039

⁶ VI, 971 men ikke verdiløst

⁷ VI, 971 Kraften er enorm,

⁸ VI, 1039

CHRISTIAN

- og alle vet også at det hender; både alkoholisme, utroskap, psykisk sykdom og onani, for bare å ta noe av det som har tatt veien fra denne romanen til avisoverskriftene.

AGNES

⁹ Jeg får så... forferdelig... angst.

INGJERD

¹⁰ Har du tenkt på konsekvensene av at du har skrevet om barna dine?

⁹ VI, 1040

¹⁰ VI, 1059

Oppgave 2.

Rollespill om rettsaken mot Karl Ove Knausgård

Innledning

Den biografiske romanen refererer til, og forteller om virkelige hendelser og personer. Likevel vil den alltid ha noe av fiksjonen i seg fordi det er forfatterens subjektive tolkninger og opplevelser av virkeligheten som formidles. Forfatteren forteller historien ut fra sitt perspektiv og samme hendelse kan oppleves og huskes helt annerledes for andre som var tilstede i situasjonen.

Som litterært prosjekt har *Min kamp* også blitt sterkt kritisert og omtalt som både navlebeskuende og hensynsløst. Forfatteren skåner verken seg selv eller andre når han skriver om autentiske hendelser som involverer virkelige mennesker. Dette har skapt diskusjoner om personvern og hvilke friheter en forfatter kan ta seg. Det å skrive om levende, lett gjenkjennelige personer er risikabelt, og noen av Knausgårds nærmeste har følt seg misbrukt og blottlagt gjennom forfatterens personlige prosjekt.

Familiemedlemmer har truet med søksmål fordi de har følt seg utlevert, og de har anklaget Knausgård for å skrive usannheter.

Journalist Tonje Aursland er Knausgårds ekskone. Hun valgte å lage en radiodokumentar "Min versjon" der hun forteller om hvordan det oppleves å bli skrevet inn i hans bøker uten å ha kontroll over hva som blir fortalt og hvordan.

Rollespill:

Lag en fiktiv rettssak i klassen der forfatteren Knausgård står tiltalt for æreskrenkelser, og for å ha skrevet usannheter om personer han beskriver i sine romaner. Del klassen inn i 3 grupper.

Gruppe 1: representerer personene som føler seg krenket og deres advokater.

Gruppe 2: representerer den anklagede forfatteren, hans forsvarsadvokat og vitner.

Gruppe 3: representerer juryen.

Læreren kan spille rollen som dommer i saken.

Før rettsaken må gruppene sette seg inn i saken og finne saklige argumenter som taler for eller imot den tiltalte.

Som inspirasjon og forarbeid kan klassen sammen, eller i gruppene lese, høre og se vedlagte avisartikkel, radiodokumentar og dokumentarfilm:

Vedlagte artikkel i Dagbladet fra 2011 som omtaler saken der familien vurderer søksmål mot Knausgård:

<http://www.dagbladet.no/2011/11/16/kultur/litteratur/bok/knaugsard/soksmal/19038134/>

Tonje Aurslands radiodokumentar:

<https://www.nrk.no/kultur/knausgards-ekskone-snakker-ut-1.7317286>

Lena Jordebo følger en forfatter som ville skrive sant og oppriktig og som i ettertid må bearbeide konsekvensene hjemme i skrivestuen på Østerlen, samtidig som bøkene har internasjonal suksess.

Svensk dokumentarfilm *Året etter Min kamp*, av Lena Jordebo fra 2012:

https://youtu.be/ITyBz_MwRIA

Anbefalt bruk av tid: 2-4 skoletimer avhengig av tid til forarbeid.

Oppgave 3

Dramatisering av prosa

Del klassen i grupper på 4 elever. Alle gruppene får utdelt samme tekst som de skal dramatisere på sin måte. I denne teksten er moren, faren og storebroren beskrevet. Det er altså fire karakterer inkludert Karl Ove. Dere skal gjøre om romanteksten til en spillbar dialog som forteller det samme som situasjonen i teksten. Det er også mulig å skrive inn indre monologer der Karl Ove reflekterer kan for eksempel vises ved om han tenker høyt. Gruppene fremfører det ferdige resultatet for hverandre i klassen.

Les først utdraget fra teatermanus under. Det beskriver situasjonen før utdraget fra romanteksten som dere skal dramatisere.

Utdrag fra teatermanus om ansiktet i havet

ØYSTEIN

¹¹En fiskebåt synker utenfor kysten av Nord-Norge en kveld, mannskapet på syv drukner, neste morgen står hendelsen beskrevet i alle avisene, for det er et såkalt mysterium, været var stille og ingen nødsignal unnslopp båten, den bare forsvant, noe tv-redaksjonene den kvelden understreker ved å fly over ulykkesstedet med helikopter og vise bildene av det tomme havet.

AGNES

Jeg sitter alene og ser det, en gang på våren, antageligvis, for min far er ute i hagen og arbeider. Jeg stirrer på denne havoverflaten uten å høre hva reporteren sier, og plutselig stiger omrisset av et ansikt fram.

CHRISTIAN

Min mor har kveldsvakt, min bror spiller kamp, og de andre ungene i byggefeltet vil ikke høre på meg, så da får det bli pappa, tenker jeg og skynder meg ned trappen, stikker føttene i skoene, trer armene i jakken, åpner døren og løper rundt huset.

¹¹ I, 11

INGJERD

Vi får ikke lov til å løpe på tomten, så like før jeg kommer inn i synsfeltet hans, sakker jeg farten og begynner å gå. Han står på baksiden av huset, nede i det som skal bli kjøkken-hagen, og slår med slegge mot en fjellnabb.

ØYSTEIN

Når han retter seg opp og snur seg mot meg, er ansiktet hans nesten helt mørkt.

¹²*(Lyden av slegge mot stein.)*

PAPPAS STEMME

Nå?

CHRISTIAN

Jeg så et ansikt i havet på tv nettopp.

PAPPAS STEMME

En dykker?

INGJERD

Han vet at jeg er interessert i dykkere, og kan vel ikke tenke seg at jeg kunne finne noe annet så interessant at jeg skulle komme ut og fortelle ham om det.

AGNES

Det var ikke noe menneske.

ØYSTEIN

Det var et slags bilde i sjøen.

PAPPAS STEMME

¹² I, 15

Et slags bilde, du.

INGJERD

Han tenner en fyrstikk og bøyer hodet såvidt fram for å få fyr på sigaretten. Flammen graver ut en liten hule av lys i den grå skumringen.

PAPPAS STEMME

Var det Jesus du så et bilde av?

INGJERD

Jeg føler et blaff av glede fordi han faktisk bryr seg, samtidig som jeg blir litt støtt over at han undervurderer meg slik.

CHRISTIAN

Det var ikke Jesus.

PAPPAS STEMME

Det var nesten godt å høre.

ØYSTEIN

¹³Når jeg sitter her og skriver dette, har det gått over tretti år. I vinduet foran meg ser jeg vagt gjenskinnet av mitt eget ansikt. Bortsett fra øyet, som glinser, og partiet like under, som matt reflekterer litt lys, ligger hele den venstre delen i skygge. To dype furer går ned pannen, en dyp fure går ned langs hvert kinn, alle likesom fylt av mørke, og når øynene er stirrende og alvorlige, og munnvikene såvidt går nedover, er det umulig ikke å tenke på dette ansiktet som dystert.

AGNES

Hva er det som har satt seg i det?

¹³ I, 29

PAPPAS STEMME

¹⁴Står du der ennå, gutt?

CHRISTIAN

Nei.

(Jeg begynte å gå.)

PAPPAS STEMME

Og du?

(Jeg stanset, snudde spørrende hodet.)

PAPPAS STEMME

Ingen løping denne gangen.

(Jeg stirret på ham.)

INGJERD

Hvordan kunne han vite at jeg hadde løpt?

PAPPAS STEMME

Og ikke gap sånn. Du ser jo ut som en idiot.

¹⁴ I, 15

Oppgave 4

Skriv en teateranmeldelse av forestillingen *Min kamp*

Før forestillingen bør elevene lese innledningen til dette pedagogiske opplegget og se forhåndsomtale av forestillingen på Riksteaterets hjemmeside

www.riksteateret.no.

En teateranmeldelse skal ikke være for lang – man får sjelden mer enn en side i Dagbladet. Dessuten skal teateranmeldelsen være subjektiv. Du har faktisk lov til å mene noe. Det er lurt å gjøre litt forarbeid før forestilling og notere nødvendige opplysninger som skal med i anmeldelsen for eksempel, hvem som har regi og scenografi, navn på skuespillere etc. Ta med penn og papir på forestillingen og ikke vent for lenge med å skrive. Det er mange inntrykk, og mye å huske som fort blir glemt.

Disse momentene bør du ha med i anmeldelsen:

- Presentasjon av stykket/oppsetningen
(Navnet på stykket og dramatiker, regissør, scenograf evt. koreograf)
- Kort om sjanger og handling. Her er det viktig å se på hvordan denne dramatiseringen av *Min Kamp* fungerer.
- Beskrivelse av oppsetningen både når det gjelder regi og scenografi
- Skriv om skuespillernes enkeltprestasjoner – samspill og publikumskontakt
- Spesielle vinklinger, valg og enkeltprestasjoner når det gjelder:
 - regi
 - scenografi, kostymer, lys og andre effekter
 - spillestil

Relevante kompetansemål i norskfaget

Muntlige tekster

Vg1

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- mestre ulike muntlige roller i gruppesamtaler, foredrag, dramatiseringer, presentasjoner og framføringer.
- beskrive samspillet mellom muntlig og skriftlig språk, bilder, lyd og musikk, bevegelse,
- grafikk og design og vise sammenhengen mellom innhold, form og formål
- beskrive estetiske uttrykk i teater, film, musikkvideo, aviser og reklame og drøfte ulike funksjoner knyttet til språk og bilde

Vg2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- drøfte fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangere
- drøfte sider ved norsk språkpolitikk og kulturutvikling i et globaliseringsperspektiv

Vg3

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- sammenligne og vurdere tekster som overføres fra ett medium til et annet
- analysere og vurdere sammenhengen mellom innhold, virkemidler og hensikt i muntlige sjangere
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon

Oppgaver spesielt egnet for teaterfagene på MDD

Før klassen går i gang med oppgavene bør de lese innledningen til dette pedagogiske opplegget, og vedlagte forhåndsomtale av teaterstykket da det ble satt opp på Stadsteateret i Stockholm i 2015.
<http://www.aftenposten.no/kultur/Svenskene-klarte-det-norsk-teater-ga-opp-28938b.html>

Her forteller regissør Ole Anders Tandberg om arbeidet med Min kamp

Oppgave 1

Knausgårds kamp

Klassen deles i grupper på 4 som skal jobbe med følgende utdrag fra begynnelsen av teatermanuset. Teksten som her er gjort om til en lang monolog er fordelt på fire skuespillere i teatermanuset. Karl Ove er alene mens kona og barna ligger og sover. Han beskriver hverdagen som en kamp. En kamp mellom trangen til ensomhet og skriving og kravene som stilles til han som omsorgsfull familiefar og mann. Gruppene skal dikte videre på teksten og lage en scene fra familien Knausgårds hverdag. Linda og barna har stått opp, dagen skal sveives i gang og organiseres. Gruppene er frie til også å bruke Karl Oves monolog som en del av scenen eller bare som et underlag for å lage en helt ny tekst med fire roller: Karl Ove, Linda og barna. Scenene vises i klassen.

AKT I

1

¹⁵Idag er det den 27. februar 2008. Klokken er 23:43.

Jeg heter Karl Ove Knausgård, jeg ble født i desember 1968, og er altså i skrivende stund 39 år gammel.

Jeg har tre barn, Vanja, Heidi og John, og er gift for andre gang, med Linda Boström Knausgård. Alle fire ligger og sover i rommene rundt meg, i en leilighet i Malmö, hvor vi har bodd i halvannet år.

¹⁶Vanja elsker de øyeblikkene hun får alene med oss, sitte der med sin limonade og prate i vei og spørre om alt mulig, om himmelen sitter fast, eller om noe kan stoppe høsten, eller om aper har skjelett.

¹⁵ I, 29

¹⁶ I, 39

-¹⁷Pappa! Jag har inga ben! Titta!

- Er det en hai her i sanden?

- Nej. Jag är född sådan.

¹⁸Om den følelsen av glede jeg kan få da, ikke akkurat er stormende, men nærmere tilfredshet eller ro, er det like fullt glede.

Kanskje til og med, i særskilte øyeblikk, lykke.

¹⁹Med unntak av noen av foreldrene til barna i Vanjas og Heidis barnehage, kjenner vi ingen her. Noe savn er det ikke, i alle fall ikke for meg, det sosiale får jeg likevel ingenting ut av.

Jeg sier aldri det jeg egentlig tenker, aldri det jeg egentlig mener, men legger meg alltid tett opp til den jeg til enhver tid prater med, later som om det de sier, interesserer meg,

- bortsett fra når jeg drikker, da jeg som oftest går for langt den andre veien, for å våkne til overskridelsens angst.

Jeg vil ikke at noen skal nå meg, jeg vil ikke at noen skal se meg, og slik har det også blitt: ingen når meg, og ingen ser meg.

²⁰Jeg har alltid hatt et stort behov for å være alene, jeg trenger store flater av ensomhet, og når jeg ikke får det, som jeg ikke har gjort de siste fem årene, kan frustrasjonen iblant bli nesten panisk, eller aggressiv. Og når det som har holdt meg i gang hele mitt voksne liv, ambisjonen om en gang å skrive noe enestående, på den måten blir truet, er min eneste tanke, som gnager som en rotte i meg, at jeg må se å komme meg bort. At tiden løper fra meg, forsvinner som sand mellom fingrene mine mens jeg gjør... ja, hva? Vasker gulv, vasker klær, lager middag, vasker opp, handler, leker med barna ute på lekeplasser, tar dem inn og kler av dem, bader dem, passer på dem til de skal legge seg, legger dem, henger klær opp til tørk, folder klær sammen og legger dem i skap, rydder, vasker bord, stoler, skap...

¹⁷ VI, 102

¹⁸ I, 39

¹⁹ I, 29

²⁰ I, 36

Det er en kamp, og selv om den ikke er heroisk, er den mot en overmakt, for uansett hvor mye arbeid jeg gjør hjemme, flyter rommene over av rot og skitt, og barna, som blir tatt vare på hvert minutt av sin våkne tid, er trassigere enn jeg noen gang har sett andre barn være, i perioder er det rene galehuset her, -
- kanskje fordi vi aldri har fått til den nødvendige balansen mellom avstand og nærhet.

Oppgave 2

De andres perspektiv

I bøkene *Min Kamp* 1-6 er alt fortalt fra forfatterens perspektiv i form av en lang monolog på 3622 sider.

I denne oppgaven skal elevene først lese vedlagte utdrag fra Tandbergs manus og lage monologer som beskriver samme situasjon fra perspektivet til en av de andre personene som Knausgård beskriver. Monologene skal fremføres i klassen.

Kona Lindas monolog

Linda er kona til Karl Ove Knausgård. I bøkene skriver han om deres samliv, om kjærlighet, krangler og hennes sykdom. Alt ut i fra sitt perspektiv.

Lag en monolog som beskriver tankene til Linda i denne situasjonen. Hvordan hun opplever å være syk og innlagt på sykehus, mens mannen har suksess som forfatter samtidig som han har alt ansvaret for barna hjemme.

Men det var min far og det var mitt hjerte. Det bør jeg ikke skrive, for konsekvensene av det går ikke ut over bare meg, men også andre.

Linda: Barna...

Vil man nå inn til virkeligheten slik den er, for den enkelte – og noen annen virkelighet finnes det ikke – vil man virkelig dit, kan man ikke ta hensyn.

Linda: ²¹Barna... Jeg klarer det ikke.

²¹ VI, 1031

- ²²Tenker du på selvmord, Linda? Tenker du på å ta livet ditt?

Linda: - Men... men jeg... jeg kan jo... jeg kan... ikke det. Barna...

²³Denne romanen har gjort vondt for alle i min nærhet.

Linda: -Jeg..kan ikke det.

Hadde jeg gjort den vondere, hadde den blitt sannere.

Linda: -Jeg..jeg..tenker..hele tiden..Bare..

Det har vært et eksperiment, og det har vært mislykket, for jeg har aldri engang vært i nærheten av å si det jeg egentlig mener og beskrive det jeg egentlig har sett.

Linda: - ²⁴Bare jeg kunne få.. få en sykdom og dø.

²⁵Men det har ikke vært verdiløst, i alle fall ikke helt, for når en beskrivelse av et enkelt menneskes virkelighet, forsøkt gjort så oppriktig som mulig, blir vurdert som uetisk og vekker skandale, blir kraften i det sosiale synlig.

Linda: Det ville gjøre det..lettere. For alle.

²⁶Den kraften er enorm, for det jeg har skrevet om, har utelukkende vært vanlige hendelser, det har ikke vært noe oppsiktsvekkende med noe av det, slike ting hender hele tiden, hver eneste dag, -

²² VI, 1038

²³ VI, 970

²⁴ VI, 1039

²⁵ VI, 971 men ikke verdiløst

²⁶ VI, 971 Kraften er enorm,

Linda: ²⁷- Jeg vil ikke legges inn.

- og alle vet også at det hender; både alkoholisme, utroskap, psykisk sykdom og onani, for bare å ta noe av det som har tatt veien fra denne romanen til avisoverskriftene.

Linda: ²⁸ - Jeg får så... forferdelig... angst.

²⁹Har du tenkt på konsekvensene av at du har skrevet om barna dine? Det Linda drømte om, var å leve et helt vanlig liv med en helt vanlig familie. Ha en vanlig jobb, dra til kolonihytta i helgene, arbeide i hagen med barna svinsende rundt bena.

Men hun var ikke noe vanlig menneske.

Hun var det minst vanlige menneske jeg hadde møtt.

Alle årene med barnefødsler, amming og småbarn hadde hun kjempet.

Hennes kamp hadde vært en helt annen enn min, hennes hadde vært på liv og død.

Jeg hadde skrevet at jeg levde et inautentisk liv, at jeg levde en annens liv, og det kan det hende at jeg gjorde, og det plaget meg, men det truet meg ikke.

Linda truet det.

Hele hennes personlighet, og hele hennes språk hadde blitt visket ut i det livet vi hadde levd. Ikke slik med meg. Jeg hadde skrevet, jeg hadde hatt mitt språk, og, ikke minst, min avstand.

Hun hadde ikke hatt noen slik avstand, før nå, når hun steg opp over alle bindinger og forpliktelser og ville være helt fri.

²⁷ VI, 1039

²⁸ VI, 1040

²⁹ VI, 1059

Linda: - ³⁰Det er bare én ting som jeg *må* si. Jeg vet at det ikke høres bra ut, for det virker som om jeg er elitist, eller noe, men når du spør meg om hvordan jeg har det, så er det et faktum som ikke er til å komme forbi, og det er at noen av pleierne på avdelingen er så-ja, jeg må vokte tungen min nå, men det går ikke alltid så fort, det er ikke alltid de oppfatter tingene med en gang, og det kan være litt slitsomt for meg. Jeg er forfatter, jeg er radiomaker, jeg er yrkeskvinne, og jeg er vant til et visst nivå, om dere skjønner hva jeg sier. ³¹Det er for dårlig! (*Hun begynte å gråte.*) Det er ikke godt nok. Jeg har vært så redd. (*Hun hulket.*)- Jeg har vært så redd!

³²Jeg så bort,³³ og hun likesom tok tak i meg og rettet meg opp, som for å si at det var henne jeg skulle se på.

Linda: - Medisinen biter ikke. Jeg får store doser, men de virker ikke i det hele tatt. ³⁴Hva synes du om legen? Er han ikke fantastisk? Øst-europeisk. Ungarsk eller romansk eller noe sånt. Det er så synd at han skal på ferie. Typisk. Du, skal vi ikke ta en sigarett?

(Jeg bet meg i leppen for at jeg ikke skulle grine.)

- Jo. Det kan vi godt.

Linda: - De har kaffe her. Det koster fem kroner for besøkende, men jeg skal se om jeg kan fikse en for deg uten å betale.

-Jeg betaler gjerne.

³⁰ VI, 1090

³¹ IV, 1080

³² VI, 1093

³³ bortover

³⁴ VI, 1092

Linda: - Vi skal ut og røyke. Lås opp, lås opp. ³⁵Jeg er så lykkelig for at jeg er sammen med deg. Du gjør meg så lykkelig, KarlOve. Jeg har det fint her, synes du ikke det?- Jo.

Linda: - Ja, jeg vet at du har mye å gjøre. Det er fint å sitte i parken. Vi kan kjøpe is.

- Ja.

³⁶Hun ville si at hun elsket meg, men så snart jeg stod der, innebar det en forpliktelse hun ikke klarte, fordi den bandt henne fast til noe, og det var båndene hun flyktet fra. Hun hadde vært så langt nede som noe menneske kunne komme, vært nesten helt språkløs og fylt av tanker på død.

³⁷Og når boken eksploderte i offentligheten og ble noe alle snakket om, rammet den henne der hun var som mest sårbar, i spørsmålet om hennes egen identitet, hvem hun var.

³⁸Hun var alt jeg hadde. Og hun holdt meg i livet.

³⁹Alt ser helt annerledes ut, vet jeg, enn slik det var. Hvorfor?

Fordi Linda er et menneske, og det vesentlige ved henne er noe som ikke lar seg beskrive, det ligger i det hun er.

Bøyd over Heidi, hviskende noe i øret hennes, Heidi som ler sin trillende latter. Liggende i sofaen med Vanja oppå seg, latteren over noe hun har sagt. Ømheten i blikket hun ser på John med. Og hånden i nakken på meg, varm, de helt nakne øynene hennes.

⁴⁰Døden gjør livet meningsløst fordi alt vi noensinne har strevd for, opphører med den, men den gjør livet meningsfylt fordi dens nærvær gjør det lille vi har av det, umistelig, hvert øyeblikk kostbart.

Linda: -⁴¹Jeg har vært på en lang reise.

³⁵ VI, 1093

³⁶ VI, 1102

³⁷ VI, 1056

³⁸ VI, 949

³⁹ VI, 1115

⁴⁰ II, 96

⁴¹ VI, 1113

- Ja.

Linda: - Men det har ikke vært farlig.

- Nei. - Det har gått bra.

Linda: - Nå er jeg hjemme.

Ekskona Tonjes monolog og Broren Yngves monolog

Lag en monolog som beskriver tankene og opplevelsen av denne situasjonen ut fra storebror Yngves perspektiv eller ekskona Tonjes perspektiv

Hør gjerne Tonje Aursland radiodokumentar om hvordan hun opplevde å bli fortalt om i Knausgårds bøker.

<https://www.nrk.no/kultur/knausgards-ekskone-snakker-ut-1.7317286>

At det må ha vært dette de jentene jeg forsøkte meg på, så i øynene mine, har jeg aldri vært i tvil om. For mye vilje, for lite håp.

Mens Yngve, som hele denne tiden hadde hatt sine venner, sine studier, sitt arbeid og sitt band, for ikke å snakke om sine kjærester, fikk alle han ville.

Hva var det han hadde som ikke jeg hadde? Hvordan hadde det seg at han alltid hadde sjans, mens de jentene jeg snakket med, enten virket forferdet eller hånfulle?

- ⁴²Karl Ove...

Hun sa navnet mitt på en så inderlig måte at jeg ble helt myk i kroppen.

Hva var det her for et helvete

- Du forsøkte å kysse meg?

- Ja. Men du bøyde deg vekk.

- Prøv igjen.

(Vi omfavnet hverandre. Vi kysset hverandre. Jeg klemte meg inntil henne og hvisket navnet hennes.)

⁴² v, 499

Jeg verket av lykke, for jeg *hadde* henne, hun *var* der, hele tiden. Hele tiden var hun der, rundt meg, og jeg verket av lykke, alt var fylt av lys.

Jeg skulle aldri slippe henne. Aldri aldri.

- ⁴³Jeg elsker deg.

Hun stivnet til, - så nesten skremt bort på meg.

⁴⁴Samtidig var det noe som skalv i meg.

Jeg kjente den følelsen, det var lykke.

Hver gang jeg hadde kjent den skjelvingen, hadde jeg forsøkt å få den til å forsvinne, for én ting hadde jeg lært meg: Det var at det var så mye lettere å bære håpløsheten enn håpet.

- ⁴⁵Hva er det, Karl Ove?

- Det er ingenting. Sitter bare og tenker litt. Det har hendt så mye de siste dagene.

- Det har det. Jeg har det kjempefint. Det er en fin bror du har.

Bra. De satt og pratet som om jeg ikke fantes, jeg drakk og ble mer og mer fortvilet. Til slutt tenkte jeg at jeg skulle gi faen i hele helvetet. Til helvete med all denne jævla dritten. Jeg reiste meg og gikk på toalettet.

Jeg så et knust ølglass på gulvet. Jeg bøyde meg ned, tok en glassbit i hånden, så på meg i speilet. Jeg dro glassbiten over kinnet. En rød stripe kom til syne, litt blod piplet likesom over kanten. Jeg dro glassbiten over det andre kinnet, denne gangen så hardt jeg klarte.

- ⁴⁶Hva er det?

- Hva da?

- Du er så rar.

- Rar, nei? Jeg er helt vanlig, jeg.

⁴⁷Tonje tok hånden min og presset den mot låret sitt mens hun pratet med ham, hun ante kanskje hva jeg tenkte på, og ville trøste meg. Jeg tok hånden til meg, drakk halve ølen i en slurk, -

⁴³ V, 501

⁴⁴ VI, 958

⁴⁵ V, 505

⁴⁶ III, 158

⁴⁷ V, 505

- plutselig lengtet jeg til toalettet, plutselig ville jeg bare dit, jeg reiste meg og gikk,

låste døren bak meg, tok fram glassbiten og skar to lange kutt ved siden av de forrige, og så ett over haken, hvor huden var mykere og det gjorde vondere.

⁴⁸Hitler er åpenbart et skadet menneske, antageligvis av en prosess som begynte allerede i barndommen hans, og som på grunn av en iboende dynamikk ble forsterket i ungdommen og tidlig voksenalder, men det som er skadet, som er evnen til å være nær et annet menneske, evnen til å føle med et annet menneske, det vil si til å se seg selv i dem og dem i seg selv, har stilt ham utenfor seg selv, gjort ham fremmed for sitt eget følelsesliv, det vil si at det har oppstått en uoverstigelig kløft mellom følelsene og forståelsen av dem, og stilt ham utenfor det sosiale.

- ⁴⁹Hva er det du har på kinnet?

I hodet var det tomt. Bortsett fra den triumferende tanken på det jeg hadde gjort.

- Hva er det som har hendt? Hva er det som har hendt? DU BLØR!

- Hva er det du har gjort, Karl Ove?

- Jeg har ikke gjort noen ting. Kuttet meg litt, bare.

(Tonje gråt, hun var helt hysterisk.)

- Hva er det du har gjort? Hva er det du har gjort?

Jeg hadde ødelagt det. Jeg så ut som et monster.

Jeg tenkte, nå må jeg ta livet av meg.

⁴⁸ VI, 710

⁴⁹ V, 505

Oppgave 3

Skriv en teateranmeldelse av forestillingen *Min Kamp*

Før forestillingen bør elevene lese innledningen og lese forhåndsomtale og informasjon om forestillingen på Riksteatrets nettside. Det kan også være nyttig å lese forhåndsomtalen til oppsetningen i Stockholm. Der står det mye om hvordan regissøren har arbeidet med romanene og gjort den til en teaterforestilling.

<http://www.aftenposten.no/kultur/Svenskene-klarte-det-norsk-teater-ga-opp-28938b.html>

En teateranmeldelse skal ikke være for lang – man får sjelden mer enn en side i Dagbladet. Dessuten skal teateranmeldelsen være subjektiv. Du har faktisk lov til å mene noe.

Disse momentene bør du ha med i anmeldelsen:

- Presentasjon av stykket/oppsetningen. (Var dramatiseringen av bøkene vellykket?)

(Navnet på stykket og dramatiker, regissør, scenograf evt. koreograf)

- Kort om sjanger og handling
- Beskrivelse av oppsetningen både når det gjelder regi og scenografi
- Skriv om skuespillernes enkeltprestasjoner – samspill og publikumskontakt
- Spesielle vinklinger, valg og enkeltprestasjoner når det gjelder:
 - regi
 - scenografi, kostymer, lys og andre effekter
 - spillestil

Relevante kompetansemål fra læreplan i følgende fag ved MDD

Teaterproduksjon 1 og 2 og Teaterensemble

Skuespillerutvikling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- bruke grunnleggende skuespillerteknikk med vekt på utvikling av kropp og stemme
- vise evne til å oppnå partnerkontakt
- bruke ulike typer tekster i arbeid med stemmetrening og formidling
- beherske grunnleggende skuespillerteknikk og skape et selvstendig uttrykk

Scenisk formidling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- gjøre rede for bruk av ekspressivitet i skuespillerens uttrykk
- bruke ulike spillestiler i forhold til scenisk form
- eksperimentere med sceniske virkemidler i forhold til rolle og scenisk handling
- drøfte spillestil, virkemidler og tilnæringsmåter

Teater teori og -analyse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- analysere og tolke forestillinger og skrive teateranmeldelser

Min kamp 1 (utdrag)

Karl Ove Knausgård (f. 1968)

Vi fikk ikke lov til å skjære brødskiver selv, og vi fikk ikke lov til å bruke komfyren, så det var alltid mamma eller pappa som laget kvelds til oss. Hadde mamma kveldsvakt på jobben, gjorde pappa alt: når vi kom inn på kjøkkenet, stod det to glass melk og to tallerkener med fire ferdigsmurte skiver og ventet på oss. Skivene hadde han som oftest laget i stand tidligere, og så satt dem i kjøleskapet, og at de var kalde, gjorde brødskivene vanskelige å få i seg, selv når de hadde pålegg jeg likte. Var mamma hjemme, ble pålegget satt på bordet, enten av henne eller av oss, og dette vesle grepet, som gjorde at vi både kunne bestemme hva som skulle stå på bordet og hva vi skulle ha på skivene, i tillegg til at skivene var romtempererte, var nok til at det oppstod en slags frihetsfølelse i oss: kunne vi åpne skapdøren, ta ut tallerkenene som alltid klirret litt idet de slo mot hverandre, og sette dem på bordet; kunne vi dra ut skuffen med bestikk, som alltid raslet litt, og legge knivene ved siden av tallerkenene; kunne vi sette fram glassene, åpne kjøleskapet, ta ut melken og skjenke i, da kunne vi sannelig også åpne munnen og snakke. Det ene tok likesom det andre når vi spiste kvelds med mamma. Vi pratet i vei om det som falt oss inn, hun var interessert i det vi sa, og om vi skulle søle litt melk eller glemme oss og leggen den brukte teposen på duken (for hun kokte iblant te til oss), var det ikke så farlig. Men om det var vår medvirkning i måltidet som åpnet denne slusen av frihet, var det graden av pappas nærvær som regulerte størrelsen på den. Befant han seg utenfor huset eller nede på kontoret, pratet vi så høyt og fritt og med så store geberder vi ville; var han på vei opp trappen, dempet vi automatisk stemmene og skiftet samtaleemne dersom vi hadde snakket om noe vi antok var upassende for ham; kom han inn på kjøkkenet, sluttet vi helt å snakke, satt der stive og strunke, likesom hensunket i konsentrasjon over maten; satte han seg derimot inne i stuen,

fortsatte vi praten, men stillere og varsommere.

Denne kvelden var det tallerkenene med de fire ferdigsmurte skivene som ventet oss da vi kom inn på kjøkkenet. En med brunost, en med gulost, en med sardiner i tomat, en med nøkkelost. Jeg likte ikke sardiner, og tok den skiven først. Fisk bød meg imot, jeg fikk kvalmefornemmelser av kokt torsk, som vi spiste minst en gang i uken; av både dampen fra gryten den ble trukket i, smaken og konsistensen. Det samme gjaldt naturligvis kokt lyr, kokt sei, kokt sild, kokt hyse, kokt flyndre, kokt makrell og kokt uer. Med sardinen var ikke smaken det verste, tomat kunne jeg få i meg ved å tenke på at det var en slags ketchup, men konsistensen, da først og fremst den lille, glatte halen. Den var motbydelig. For å minimere kontakten med dem, pleide jeg først å bite dem av, legge dem til side på tallerkenen, dytte litt av tomatmassen bort til skorpen i den ene enden av skiven, og stikke halene inn i midten av denne haugen, samtidig som jeg brettet skorpen sammen om den. På den måten kunne jeg tygge noen ganger uten å komme i berøring med halene, og så skylle alt sammen ned med melk. Dersom pappa ikke var der, slik tilfellet var denne kvelden, var det naturligvis mulig rett og slett å putte de vesle halene i bukselommen.

Yngve rynket brynene og ristet på hodet når jeg gjorde det. Så smilte han. Jeg smilte tilbake.

Ute i stuen flyttet pappa seg i stolen. Det raslet så vidt i en fyrstikkeske; øyeblikket etter lød det korte ritsjet fra svovelhodet som ble dradd over ripeflaten, og den revnende lyden da det ble antent, som likesom falt inn i den etterfølgende flammens stillhet. Da sigarettlukten noen sekunder senere kom sivende inn på kjøkkenet, bøyde Yngve seg fram og åpnet vinduet så stille han kunne. Lydene som drev inn fra mørket utenfor, forandret hele stemningen i kjøkkenet. Plutselig var det en del av landskapet utenfor. *Vi sitter som på en hylle*, tenkte jeg. Tanken fikk hårene på underarmene til å stritte. Vinden steg med et sus gjennom skogen, skylte raslende

inn over buskene og trærne på plenen under oss. Borte fra krysset lød stemmene til de ungene som fortsatt hang over syklene og pratet. I bakken opp mot broen skiftet en motorsykkel gir. Og fjernt, likesom hevet over alt annet, lå duren fra en båt som var på vei inn fra sundet.

Han hadde selvfølgelig *hørt* meg! Skrittene da jeg løp på singelen!

– Skal vi bytte? sa Yngve lavt og pekte på skiven med nøkkelost.
– Kan vi godt, sa jeg. Oppløftet av å ha løst gåten, skylte jeg ned den siste biten av sardinskiven med en ørliten klunk melk og begynte på den Yngve hadde lagt på tallerkenen min. Det gjaldt å porsjonere melken ut, for kom man til den siste skiven og ikke hadde mer igjen, var den nesten umulig å få ned. Det aller beste var naturligvis å spare litt til alle skivene var spist, for aldri smakte melken så godt som da, når den ikke skulle fylle en funksjon, men rant ned strupen i sin egen rett, ren og ublandet, noe jeg dessverre nesten aldri fikk til: stundens behov overtrumpet alltid framtidens løfter, uansett hvor forlokkende de måtte være.

Men Yngve klarte det. Han var en mester i å spare.

Oppe hos Prestbakmo slo noen støvelhælene mot trammen. Så skar tre korte rop gjennom kvelden.

Geir! – Geir! – Geir!

Svaret kom borte fra tunet foran huset hvor John Beck bodde, akkurat så fordrøyd at alle som hørte det, måtte forstå at han hadde tenkt seg om.

Jada! ropte han.

Like etter lød de løpende skrittene hans utenfor. Idet de nådde muren til Gustavsven, reiste pappa seg inne i stuen. Noe i måten han gikk over gulvet på, gjorde at jeg dukket nakken. Også Yngve dukket nakken. Pappa kom inn på kjøkkenet, gikk bort til bordet, bøyde seg uten et ord fram og lukket vinduet hardt igjen.

– Vi har vinduer lukket om kvelden, sa han.

Yngve nikket.

Pappa så på oss.

– Se å gjøre dere ferdige nå, sa han.

Først da han satte seg ned igjen der inne, møtte jeg blikket til Yngve.

– Ha ha, hvisket jeg.

– Ha ha? hvisket han tilbake. – Det var like mye deg han mente.

Han lå foran med nesten to skiver, og kunne like etter reise seg og smette inn på rommet sitt, mens jeg ble sittende igjen enda noen minutter og tygge. Planen hadde vært å gå inn til pappa etter kveldsen og si at de sikkert kom til å sende innslaget med ansiktet i havet på Kveldsnytt, men omstendighetene tatt i betraktning, var det nok best å la det være.

Eller?

Jeg bestemte meg for å se det an. Når jeg gikk ut av kjøkkenet, pleide jeg å snu meg inn mot stuen og ønske ham god natt. Var stemmen hans nøytral eller, i beste fall, velvillig da, skulle jeg nevne det. Ellers ikke.

Dessverre hadde han satt seg i sofaen, som var plassert innerst i stuen, og ikke i en av de to skinnstolene foran tv-en, som han pleide. For å få kontakt med ham da, kunne jeg ikke bare snu meg mot ham og si god natt likesom i forbifarten, som jeg kunne når han satt i en av skinnstolene, men måtte ta flere skritt inn i stuen. Det ville naturligvis få ham til å forstå at jeg var ute etter noe ekstra. Og da forsvant jo hele poenget med å lytte seg fram, da måtte jeg ut med det uansett hvilken tone han svarte meg i.

Dette oppdaget jeg ikke før jeg hadde kommet ut av kjøkkenet, og siden usikkerheten fikk meg til å stanse opp, hadde jeg plutselig ikke lenger noe valg, for han hørte naturligvis at jeg stanset, og det måtte umiddelbart ha fått ham til å forstå at jeg ville ham noe. Så jeg tok de fire skrittene som skulle til og gikk inn i synsfeltet hans.

Han satt med det ene benet over det andre, albuen

støttet mot sofaryggen, hodet lett tilbakebøyd, hvilende i hånden. Blikket, som så ut til å ha gått skrått opp mot taket, ble rettet mot meg.

– God natt, pappa, sa jeg.

– God natt, sa han.

– De viser sikkert det samme bildet på Kveldsnytt, sa jeg. – Tenkte bare jeg skulle si det. Så du og mamma kan se det.

– Hvilket bilde? sa han.

– Det av ansiktet, sa jeg.

– Ansiktet?

Jeg må ha stått med åpen munn, for plutselig slapp han ned kjeven og gapte på en måte som jeg forstod skulle forestille meg.

– Det jeg fortalte om, sa jeg.

Han lukket munnen igjen og rettet seg opp uten å slippe meg med øynene.

– Nå får det være nok mas om det ansiktet, sa han.

– Ja, sa jeg.

Fra *Min kamp*, 1. bind, 2009